

Tadeusz Malinowski

## EDWARD DĄBROWSKI

Jest nestorem zielonogórskich archeologów, tak ze względu na wiek, jak i na bardzo dawny związek z badaniami pradziejów oraz wczesnego średniowiecza. Początkowo zresztą nic nie zapowiadało tego związku, gdyż urodzony 17 października 1921 r. w środkowej Polsce, w Trzcinie w woj. sieradzkim, po ukończeniu szkoły średniej w Kaliszu dwa lata (1946-1948) studiował polonistykę na Uniwersytecie Poznańskim. Interesował się bowiem poezją, którą sam zresztą uprawiał — także wówczas, kiedy zmienił kierunek swoich studiów. Oto bowiem w 1948 roku rozpoczął je od nowa, tym razem na prehistorii (dziś powiedzielibyśmy: na archeologii) w tymże Uniwersytecie. Zdobywając wiedzę pod kierunkiem tak znakomitych profesorów, jak archeologowie Józef Kostrzewski i Witold Hensel, historyk Kazimierz Tymieniecki, etnograf Eugeniusz Frankowski oraz antropolog Jan Czekanowski, ukończył je w 1951 roku otrzymując tytuł magistra na podstawie pracy pt. *Rozwój rol-*



nictwa na obszarze ziem polskich w świetle źródeł archeologicznych i pisanych (neolit), przygotowanej pod kierunkiem prof. W. Hensla.

Jeszcze w trakcie studiów, w latach 1948-1950, był asystentem Muzeum Archeologicznego w Poznaniu, następnie, w latach 1951-1954 aspirantem przy Katedrze Archeologii Polski Uniwersytetu Poznańskiego, by w 1955 roku przenieść się na teren ówczesnego województwa zielonogórskiego, podejmując pracę asystenta w Muzeum w Międzyrzeczu. Ostatnim i najdłuższym etapem zawodowych peregrynacji mgra Edwarda Dąbrowskiego była Zielona Góra: w 1958 roku rozpoczął bowiem pracę w Muzeum Okręgowym (Muzeum Ziemi Lubuskiej), którą zakończył przechodząc na emeryturę w 1986 roku jako kustosz (po kolejnych zmianach organizacyjnych zielonogórskiego muzealnictwa) Muzeum Archeologicznego Środkowego Nadodrza w Świdnicy koło Zielonej Góry. W trakcie swej pracy muzealnej w Zielonej Górze w latach 1958-1960 był konserwatorem do spraw zabytków archeologicznych na obszarze województwa zielonogórskiego.

Na wstępie niniejszej charakterystyki napisałem o zmianie kierunku studiów Edwarda Dąbrowskiego, nie wspomniałem jednakże o tym, że była ona wynikiem jego równoległych z poezją zainteresowań archeologią. Oto bowiem jeszcze przed II wojną światową penetrował okolice Kalisza, pozyskując do swej kolekcji liczne zabytki archeologiczne, opublikowane później przez niego i L. J. Łukę w artykule *Nowe materiały do pradziejów powiatu kaliskiego* („Przegląd Archeologiczny” t. 8, z. 1:1948, s. 5-30). Badania terenowe, tak powierzchniowe, jak i wykopaliskowe, kontynuował z wielkim rozmachem i w trakcie swojej późniejszej działalności, zarówno w Wielkopolsce (np. Ostrów Legnicki, Giecz, Ostrów Tumski w Poznaniu), jak i poza nią (np. Gródek nad Bugiem). Najszerzej rozwijał je jednak na terenie środkowego Nadodrza, badając kilkadziesiąt stanowisk pochodzących z rozmaitych okresów pradziejów oraz średniowiecza. Nie sposób ich tutaj wszystkich wymieniść, jednakże — jak sądzę — najważniejsze z nich to grodzisko wczesnośredniowieczne oraz zespół osad hutniczych z okresu wpływów rzymskich i wczesnego średniowiecza w Pszczewie w woj. gorzowskim (1956-1960), osady hutnicze ze schyłku okresu wpływów rzymskich i wczesnego średniowiecza w Borowym Młynie, gm. Pszczew w woj. gorzowskim (1957-1960), grodzisko wczesnośredniowieczne w Krośnie Odrzańskim w woj. zielonogórskim (1960-1964), osada z okresu wpływów rzymskich i grodzisko wczesnośredniowieczne w Połupinie, gm. Dąbie w woj. zielonogórskim (1961-1964) oraz osada z przełomu okresu wpływów rzymskich i wczesnego średniowiecza w Osiecznicy, gm. Krosno Odrzańskie w woj. zielonogórskim.

Problematyka archeologiczna — w tym związana z prowadzonymi badaniami terenowymi — była tematem licznych prelekcji i wykładów wygłoszonych przez mgra Edwarda Dąbrowskiego w różnych środowiskach. Nie

uchylał się on też przed popularyzacją jej w prasie, w tym w „Gazecie Zielonogórskiej” i „Nadodrze”. Opublikował ponad czterdzieści prac, artykułów i komunikatów naukowych, z których — tytułem przykładu — wymienię chociażby: *Z problematyki badań archeologicznych na Ziemi Międzyrzeckiej* („Rocznik Lubuski” t. 1:1959), *Badania Muzeum Okręgowego w Zielonej Górze nad wczesnym osadnictwem wczesnośredniowiecznym na Ziemi Lubuskiej* („Archeologia Polski” t. 13:1968), *Rozwój zasiedlenia w okolicach Krosna Odrzańskiego od późnego okresu lateńskiego po wczesne średniowiecze* („Slavia Antiqua” t. 17:1970), *Dotychczasowe wyniki badań archeologicznych w Osiecznicy i Białogórze, pow. Krosno Odrz., na tle niektórych zagadnień z pogranicza późnego okresu rzymskiego i początków wczesnego średniowiecza* („Zielonogórskie Zeszyty Muzealne” t. 2:1971), *Stan i potrzeby badań nad wczesnym średniowieczem w woj. zielonogórskim* [w:] *Stan i potrzeby badań nad wczesnym średniowieczem w Polsce* (Poznań 1992), *Chronologia najniższych warstw osadniczych Santoka na tle porównawczym wczesnośredniowiecznych materiałów archeologicznych zachodniej Wielkopolski, Ziemi Lubuskiej i północnego obszaru Dolnego Śląska* [w:] *Santok — początki grodu* (Gorzów Wlkp. 1995), czy wreszcie *Początki wczesnego średniowiecza w mikroregionie Krosna Odrzańskiego* [w:] *Słowiańszczyzna w Europie średniowiecznej* (Wrocław 1966).

Jak wynika z powyższych przeglądów badań terenowych oraz publikacji, podstawowe zainteresowania naukowe Edwarda Dąbrowskiego skupiają się wokół problematyki osadnictwa schyłkowego okresu starożytności i wczesnego średniowiecza, a zwłaszcza wokół ich związku, kontynuacji. Na tym też polu ma on niewątpliwie ważne osiągnięcia, liczące się w skali nie tylko regionalnej, lecz i ogólnopolskiej. Pomnożą je z pewnością dalsze opracowania złożone do druku i przygotowywane, będące pokłosem tak obfitej działalności terenowej.

Przedstawiając pokrótce sylwetkę badawczą Edwarda Dąbrowskiego, nie można nie wspomnieć chociażby i o tym, że był on i jest członkiem rozmaitych stowarzyszeń naukowych i społecznych, że za swoją zaangażowaną, wieloletnią działalność naukową otrzymał kilkanaście odznaczeń, medali, odznak i nagród. Są wśród nich Złoty Krzyż Zasługi i Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Medal Tysiąclecia Państwa Polskiego, Złoty Medal Opiekuna Miejsc Pamięci Narodowej i Medal Rodła, złota odznaka „Za opiekę nad zabytkami” i „Za zasługi w rozwoju województwa zielonogórskiego”, wreszcie Lubuska Nagroda Kulturalna i Nagroda Kulturalna „Nadodrze” oraz tytuł Honorowego Obywatela Miasta Krosna Odrzańskiego.

We wstępnej części niniejszej notatki podałem, że Edward Dąbrowski uprawiał poezję również po odstąpieniu od studiów polonistycznych. Przykładem tego są wiersze opublikowane przez niego w 1948 r. w czasopiśmie „Z otchłani wieków”. Fragmentem jednego z nich, zatytułowanego *Popielnice*, pragnę też zakończyć prezentację jego sylwetki:

Kiedy spoglądam w ludzkie, zapomniane kości,  
To tak, jakbym oglądał swoje dawne dzieje.  
On był tu niegdyś gościem i ja jestem gościem.  
I moje kości wicher po polu rozwieje.  
Ale dzisiaj, gdy żyję, zapomniane wieki,  
W imię tego, żem człowiek, wydieram przeszłości,  
By ujrzeć siebie pełnym, skończonym człowiekiem.  
Słowo zakwita sercem, kiedy dotknie kości...